

Vergaderjaar 2022–2023

36 145

Voorstel voor een Verordening van het Europees Parlement en de Raad tot tijdelijke liberalisering van de handel bovenop de handelsconcessies die op Oekraïense producten van toepassing zijn krachtens de Associatieovereenkomst tussen de Europese Unie en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie en hun lidstaten, enerzijds, en Oekraïne, anderzijds

A

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 28 november 2022

De leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en ontwikkelingssamenwerking¹ hebben kennisgenomen van de brief van 13 mei jl., inzake de appreciatie van het voorstel voor een Verordening tot tijdelijke liberalisering van de handel tussen Europa en Oekraïne.² De leden van de fracties van **PVV** en de **Partij voor de Dieren** hebben naar aanleiding hiervan enkele vragen en opmerkingen gesteld. De leden van de **Fractie-Nanninga** hebben zich bij deze vragen en opmerkingen aangesloten.

Naar aanleiding hiervan is op 24 juni 2022 een brief gestuurd aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

De Minister heeft op 7 oktober 2022 gemeld dat het beantwoorden van de vragen niet binnen de gebruikelijke termijn mogelijk is.

De Minister heeft op 25 november 2022 inhoudelijk gereageerd.

De commissie brengt bijgaand verslag uit van het gevoerde schriftelijk overleg.

De griffier van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking,
Van Luijk

¹ Samenstelling:

Faber-Van de Klashorst (PVV), Ganzevoort (GL), Van Apeldoorn (SP) (*voorzitter*), Van Dijk (SGP), Jorritsma-Lebbink (VVD), Atsma (CDA), Oomen-Ruijten (CDA), Koole (PvdA), Prast (PvdD), Van Rooijen (50PLUS), Arbouw (VVD), Van Ballekom (VVD) (*1° ondervoorzitter*), Beukering (Fractie-Nanninga), Bezaan (PVV), Dittrich (D66), Huizinga-Heringa (CU) (*2° ondervoorzitter*), Dessing (FVD), Karimi (GL), Kluit (GL), Moonen (D66), Otten (Fractie-Otten), Vos (PvdA), Van Wely (Fractie-Nanninga), Raven (OSF) en Krijnen (GL).

² *Kamerstukken I, 2021/22, 22 112, IU.*

BRIEF VAN DE VOORZITTER VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR BUITENLANDSE ZAKEN, DEFENSIE EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Den Haag, 24 juni 2022

De leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brief van 13 mei jl., inzake de appreciatie van het voorstel voor een Verordening tot tijdelijke liberalisering van de handel tussen Europa en Oekraïne.³ De leden van de fracties van **PVV** en de **Partij voor de Dieren** hebben naar aanleiding hiervan enkele vragen en opmerkingen. De leden van de **Fractie-Nanninga** sluiten zich aan bij deze vragen en opmerkingen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie

Op 27 april jl. publiceerde de Europese Commissie een wetsvoorstel dat voorziet in het bieden van vrije toegang voor Oekraïense producten tot de Europese interne markt voor een periode van één jaar na de inwerking-treding van het voorstel.⁴ De leden van de PVV-fractie vragen of deze werkwijze ooit eerder is toegepast voor een niet-Europese lidstaat. Indien dit het geval is ontvangen deze leden graag een toelichting voor welk land dit is toegepast, wanneer dit is toegepast en welke producten hiervoor in aanmerking kwamen.

De leden van de PVV-fractie lezen dat het wetsvoorstel de voorwaarde stelt dat de Oekraïne zich moet inspannen om corruptie en illegale praktijken tegen te gaan. Echter, Europa is al meer dan twintig jaar bezig om Oekraïne te helpen om corruptie te bestrijden. De Europese Rekenkamer gaf aan in haar rapport dat de financiële steun en energie die de Europese Unie in Oekraïne steekt voor de bestrijding van grootschalige corruptie niet doeltreffend zijn.⁵ «Oligarchen en partijen met gevestigde belangen in Oekraïne blijven de rechtsstaat in Oekraïne ondermijnen en vormen een bedreiging voor de rechtstaat en economische ontwikkeling in het land.» Het land staat op nummer 122 met een score van 32 op de corruptie-index. Verwacht u, zo vragen deze leden, dat op korte termijn de omvangrijke Oekraïense corruptie drastisch zal afnemen? Zo ja, op welke wijze zou de omvangrijke Oekraïense corruptie bestreden dienen te worden, zodat op korte termijn voldaan kan worden aan deze voorwaarde? Wanneer is er voldaan aan deze voorwaarde? Is daar een harde indicator voor? En in hoeverre is deze voorwaarde een harde voorwaarde en niet enkel voor de Bühne? De leden van de PVV-fractie ontvangen hierover graag een toelichting.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren

De leden van de fractie van de PvdD vragen of u kunt toelichten waarom deze maatregel een impuls aan Oekraïne zou geven. Met het schrappen van de invoerrechten en quota wordt de vraag vanuit Europa gestimuleerd. Dat zou een impuls geven aan Oekraïne als er een vraagtekort is, maar er is toch juist een gebrek aan aanbod? Deze leden ontvangen graag

³ *Kamerstukken I*, 2021/22, 22 112, IU.

⁴ COM(2022)195.

⁵ Special Report 23/2021: Reducing grand corruption in Ukraine (europa.eu)

een toelichting van de Minister op het economische mechanisme dat voor de impuls zou zorgen.

Volgens de Verenigde Naties dreigt er een enorme voedselcrisis door de oorlog in Oekraïne, samen met Rusland graanschuur van de wereld, en door extreme hitte en droogte in India. Door het opschorten van importtarieven zijn Europese importeurs goedkoper uit. Door het opschorten van quota kunnen ze meer importeren. Wat is volgens u het effect hiervan op de handelsstromen van Oekraïne naar landen waar honger heerst, met name in Afrika? Kunt u hierop reflecteren vanuit humanitair en geopolitiek perspectief?

Oekraïne heeft voordierenwelzijn, milieu, volksgezondheid en voedselveiligheid andere regels dan Nederland, zo stellen de leden van de fractie van de PvdD. Zo zijn in Nederland legbatterijen verboden en in Oekraïne toegestaan. Met deze verordening zouden de betreffende producten nog goedkoper worden en onbeperkt worden ingevoerd. Deze leden vragen met hoeveel u verwacht dat de import van legbatterij-eieren en -eierproducten zal stijgen? Welk effect verwacht u op de Nederlandse pluimveehouders en waarop is die verwachting gebaseerd?

De meeste consumenten, ook zij die bewust eieren met een beter leven keurmerk kopen, eten zonder dat ze het weten toch batterij-eieren en -eierproducten, want die zitten verwerkt in allerlei etenswaar. Hoe kijkt u hier tegen aan vanuit het oogpunt van transparantie en eerlijke informatie? Bent u bereid te onderzoeken hoe consumenten hierover laagdrempelig geïnformeerd kunnen worden door de leveranciers?

Tot slot vragen de leden van de fractie van PvdD of het klopt dat Nederland veel veevoeder uit Oekraïne importeert? Als dit het geval is ontvangen deze leden graag een toelichting op hoe het stimuleren hiervan via de opschorting van importheffingen en quota te verenigen is met de hoop die Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft uitgesproken, namelijk dat de voedselcrisis mensen aanzet tot het denken over hun eetpatroon en ze daardoor minder vlees gaan eten?

De leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag binnen vier weken na dagtekening van deze brief.

Voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking
E.B. van Apeldoorn

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 7 oktober 2022

Naar aanleiding van de schriftelijke vragen van uw Kamer over de appreciatie van het voorstel voor tijdelijke opschorting van heffingen op de invoer van Oekraïense producten, met kenmerk 171530U, die werden ingezonden op 24 juni 2022, wil ik u mededelen dat het niet mogelijk is gebleken om de beantwoording van deze vragen binnen de gevraagde termijn aan uw Kamer te doen toekomen. De reden hiervoor is dat interdepartementale afstemming die nodig is om de vragen te beantwoorden meer tijd vergt, als gevolg van het recent beschikbaar komen van nieuwe gegevens.

Ik streef ernaar uw vragen zo spoedig mogelijk te beantwoorden.

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
L. Schreinemacher

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 25 november 2022

Hierbij doe ik u de beantwoording toekomen van de vragen van de leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking naar aanleiding van de brief van 13 mei jl. inzake het voorstel voor de tijdelijke opschorting van heffingen op de invoer van Oekraïense producten.⁶

Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie

Op 27 april jl. publiceerde de Europese Commissie een wetsvoorstel dat voorziet in het bieden van vrije toegang voor Oekraïense producten tot de Europese interne markt voor een periode van één jaar na de inwerking-treding van het voorstel.

Vraag 1

De leden van de PVV-fractie vragen of deze werkwijze ooit eerder is toegepast voor een niet-Europese lidstaat. Indien dit het geval is ontvangen deze leden graag een toelichting voor welk land dit is toegepast, wanneer dit is toegepast en welke producten hiervoor in aanmerking kwamen.

Antwoord

Ik ben niet bekend met een eerder toegepaste tijdelijke opschorting van resterende importheffingen voor een land dat een associatieakkoord heeft gesloten met de EU en te maken krijgt met ernstige economische ontwrichting als gevolg van een invasie door een ander land.

Vraag 2

De leden van de PVV-fractie lezen dat het wetsvoorstel de voorwaarde stelt dat de Oekraïne zich moet inspannen om corruptie en illegale praktijken tegen te gaan. Echter, Europa is al meer dan twintig jaar bezig om Oekraïne te helpen om corruptie te bestrijden. De Europese Rekenkamer gaf aan in haar rapport dat de financiële steun en energie die de Europese Unie in Oekraïne steekt voor de bestrijding van grootschalige corruptie niet doeltreffend zijn. «Oligarchen en partijen met gevestigde belangen in Oekraïne blijven de rechtsstaat in Oekraïne ondermijnen en vormen een bedreiging voor de rechtstaat en economische ontwikkeling in het land.» Het land staat op nummer 122 met een score van 32 op de corruptie-index.

Verwacht u, zo vragen deze leden, dat op korte termijn de omvangrijke Oekraïense corruptie drastisch zal afnemen? Zo ja, op welke wijze zou de omvangrijke Oekraïense corruptie bestreden dienen te worden, zodat op korte termijn voldaan kan worden aan deze voorwaarde? Wanneer is er voldaan aan deze voorwaarde? Is daar een harde indicator voor? En in hoeverre is deze voorwaarde een harde voorwaarde en niet enkel voor de Bühne? De leden van de PVV-fractie ontvangen hierover graag een toelichting.

⁶ Kamerstuk 22 112, nr. IU

Antwoord

Oekraïne heeft de afgelopen jaren stappen gezet om corruptie te bestrijden, maar het tegengaan van corruptie blijft een serieuze uitdaging die voortdurende aandacht behoeft. De noodzaak vooruitgang te boeken met het bestrijden van corruptie stond prominent op de agenda van de EU-Oekraïne Top van 12 oktober 2021 en de regering van Oekraïne heeft zich hiertoe gecommitteerd, hetgeen werd weerspiegeld in de gemeenschappelijke verklaring van de Top.⁷

De noodzaak vooruitgang te boeken met het bestrijden van corruptie is tevens vastgelegd in de opinie van de Europese Commissie over de EU-lidmaatschapsaanvraag van Oekraïne. Het kabinet onderschrijft de aanbeveling van de Commissie om de strijd tegen corruptie te intensiveren, onder andere via het opbouwen van een duurzaam en geloofwaardig *trackrecord* van vervolgingen en veroordelingen en het opzetten van anti-corruptie instellingen. Deze instellingen moeten goed kunnen functioneren en om deze reden acht het kabinet de aanbevelingen voor benoemingen op belangrijke posities van relevante instellingen van groot belang.⁸

De Commissie zal de voortgang op corruptie en de andere in de opinie gestelde voorwaarden monitoren en hierover rapporteren. In het kader van de nieuwe uitbreidingsmethodologie zal de Commissie hierbij ook indicatoren van derden meenemen, zoals Transparency International. Het kabinet zal hier strikt op toezien.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren

Vraag 3

De leden van de fractie van de PvdD vragen of u kunt toelichten waarom deze maatregel een impuls aan Oekraïne zou geven. Met het schrappen van de invoerrechten en quota wordt de vraag vanuit Europa gestimuleerd. Dat zou een impuls geven aan Oekraïne als er een vraagtekort is, maar er is toch juist een gebrek aan aanbod? Deze leden ontvangen graag een toelichting van de Minister op het economische mechanisme dat voor de impuls zou zorgen.

Antwoord

Oekraïense uitvoer is vanwege de oorlog voor een groot deel weggelaten. De schade aan de Oekraïense productiecapaciteit speelt hierbij een rol. De afname van Oekraïense uitvoer wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door transportbelemmeringen vanwege de oorlog, die de toegang van Oekraïense producten tot de wereldmarkt beperken. Er is dus sprake van een ernstige marktfrictie waardoor Oekraïens aanbod de wereldwijde vraag niet kan bereiken. De verordening kan de kosten van uitvoer via de EU verlagen en het daarmee makkelijker maken om gebruik te maken van alternatieve handelsroutes via de EU, waarmee Oekraïense export gerealiseerd kan worden die zonder de verordening niet of minder rendabel zou zijn.

Er kan ook sprake zijn van een vraagtekort voor bepaalde Oekraïense producten. Zo zal de binnenlandse vraag lager zijn en is de uitvoer naar

⁷ Joint statement following the 23rd EU-Ukraine Summit, 12 October 2021 – Consilium (europa.eu).

⁸ Kamerstuk 23 987, nr. W

Rusland en Belarus, respectievelijk de derde en tiende exportbestemming van Oekraïense producten in 2020, significant lager.

Middels het faciliteren van alternatieve handelsroutes en het opvangen van eventuele afnames in de vraag naar Oekraïense producten, kan de tijdelijke opschorting van importheffingen voor Oekraïense producten steun aan Oekraïne leveren.

Vraag 4

Volgens de Verenigde Naties dreigt er een enorme voedselcrisis door de oorlog in Oekraïne, samen met Rusland graanschuur van de wereld, en door extreme hitte en droogte in India. Door het opschorten van importtarieven zijn Europese importeurs goedkoper uit. Door het opschorten van quota kunnen ze meer importeren.

Wat is volgens u het effect hiervan op de handelsstromen van Oekraïne naar landen waar honger heerst, met name in Afrika? Kunt u hierop reflecteren vanuit humanitair en geopolitiek perspectief?

Antwoord

Het tijdelijk opschorten van de resterende importheffingen over Oekraïense producten maakt het goedkoper voor Europese importeurs om Oekraïense producten te importeren waar eerder tarieven over werden geheven.

Het probleem is niet zozeer een tekort aan Oekraïens graan, maar het onvermogen van Oekraïense exporteurs om dit graan te vervoeren naar het buitenland vanwege praktische barrières veroorzaakt door de oorlog. De schade aan lokale infrastructuur alsook de blokkade van Zwarte Zee havens belemmeren dit. Oekraïne heeft daarom baat bij alternatieve handelsroutes. Het tijdelijk opschorten van importheffingen over Oekraïense producten kan mogelijk bijdragen aan het verleggen van handelsroutes, omdat het handelsbelemmeringen wegneemt bij uitvoer via de EU. Of alternatieve handelsroutes gecreëerd kunnen worden blijft afhankelijk van de mate waarin logistieke oplossingen via de verschillende transportmodaliteiten gerealiseerd kunnen worden.

De impact van deze maatregel op de voedselcrisis in de Hoorn van Afrika is lastig te duiden, maar naar verwachting beperkt. Hierbij is het van belang op te merken dat ernstige aanhoudende droogte de belangrijkste oorzaak is van deze voedselcrisis. De prijs van graan is, naast de mondiale stijging in voedsel, brandstof en transportkosten in recente jaren, één van de factoren die daarnaast een rol speelt in de ontwikkeling van deze voedselcrisis.

In algemene zin lijken voedselmarkten zich enigszins te stabiliseren. Prijzen voor een aantal belangrijke producten als tarwe, maïs en oliehoudende zaden zijn recent gedaald. Desondanks blijven de hoge prijzen en de onzekerheden van levering voor landen in Noord Afrika en het Midden Oosten uiterst zorgelijk. De EU was en blijft voor deze landen een belangrijke bron voor import van granen

Vraag 5

Oekraïne heeft voor dierenwelzijn, milieu, volksgezondheid en voedselveiligheid andere regels dan Nederland, zo stellen de leden van de fractie van de PvdD. Zo zijn in Nederland legbatterijen verboden en in Oekraïne

toegestaan. Met deze verordening zouden de betreffende producten nog goedkoper worden en onbeperkt worden ingevoerd.

Deze leden vragen met hoeveel u verwacht dat de import van legbatterij-eieren en -eierproducten zal stijgen? Welk effect verwacht u op de Nederlandse pluimveehouders en waarop is die verwachting gebaseerd?

Antwoord

De Europese Commissie monitort de import van eieren voortdurend nauwgezet en is alert op de mogelijke markteffecten als gevolg van de tijdelijke opschorting van de resterende importheffingen voor producten uit Oekraïne. Ontwikkelingen in de marktsituatie worden regelmatig met lidstaten besproken. Uit de handelscijfers tot en met medio-november blijkt dat de import van eieren en eierproducten uit Oekraïne vanaf mei 2022 sterk is gestegen.⁹ Ook het patroon van de import is vanaf mei gewijzigd. Nieuw is dat vanaf mei grote hoeveelheden verse eieren en ei-producten geïmporteerd worden via Nederland en Polen en in mindere mate via Oostenrijk. Eerder was Letland de voornaamste importerende lidstaat. Volgens de Commissie lijkt de import van verse eieren via Nederland vooral gebruikt te worden voor verwerking.

Bij de beoordeling van de verordening¹⁰ is het kabinet zich terdege bewust van de mogelijkheid van verhoogde invoer van pluimveevlees en eieren- en eierproducten uit Oekraïne door de EU. Het kabinet houdt dan ook de ontwikkeling van de import van deze producten en de effecten daarvan op de markt voor landbouwproducten nauwlettend in de gaten. In de verordening is een vrijwaringsclausule opgenomen die opgeschorte tarieven voor bepaalde producten kan herintroduceren als de import van dit product ernstige moeilijkheden veroorzaakt of dreigt te veroorzaken voor EU-producenten van soortgelijke of rechtstreeks concurrerende producten. Het kabinet verwelkomde deze vrijwaringsclausule.

Vraag 6

De meeste consumenten, ook zij die bewust eieren met een beter leven keurmerk kopen, eten zonder dat ze het weten toch batterij-eieren en -eierproducten, want die zitten verwerkt in allerlei etenswaar.

Hoe kijkt u hier tegen aan vanuit het oogpunt van transparantie en eerlijke informatie? Bent u bereid te onderzoeken hoe consumenten hierover laagdrempelig geïnformeerd kunnen worden door de leveranciers?

Antwoord

In artikel 7 van de Europese levensmiddelenverordening¹¹ staat beschreven dat voedselinformatie niet misleidend mag zijn. Er is echter geen verplichting om de herkomst of het houderijsysteem van eierproducten in etenswaren te vermelden op de verpakking. De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit werkt toe naar een duurzamere voedselconsumptie. Het informeren van consumenten kan een rol spelen bij de verduurzaming van voedselconsumptie, maar ook het verduurzamen van het voedselaanbod speelt een belangrijke rol. Het kabinet verwacht van supermarkten transparantie over de wijze waarop hun gehele assortiment aantoonbaar duurzaam en diervriendelijk wordt. Wat

⁹ EU Market Situation for Eggs, Expert Group for Agricultural Markets 17 November 2022.

¹⁰ Kamerstuk 22 112, nr. IU

¹¹ Verordening (1169/2011) betreffende de verstrekking van voedselinformatie aan consumenten, PbEU 2011, L 304.

hierin de beste werkwijze is, wordt momenteel besproken met supermarkten en andere ketenpartijen. Een onderzoek over hoe consumenten laagdrempelig kunnen worden geïnformeerd door leveranciers over de eieren in producten waarin deze zijn verwerkt, maakt hier geen deel van uit.

Vraag 7

Tot slot vragen de leden van de fractie van PvdD of het klopt dat Nederland veel veevoeder uit Oekraïne importeert? Als dit het geval is ontvangen deze leden graag een toelichting op hoe het stimuleren hiervan via de opschorting van importheffingen en quota te verenigen is met de hoop die Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft uitgesproken, namelijk dat de voedselcrisis mensen aanzet tot het denken over hun eetpatroon en ze daardoor minder vlees gaan eten?

Antwoord

Nederland importeert niet veel veevoer uit Oekraïne, het merendeel wordt geïmporteerd uit regio's als Zuid-Amerika en de VS. Tegelijkertijd is Oekraïne wel een belangrijk land voor de invoer van GMO-vrije grondstoffen voor veevoer in de biologische sector. Het vergemakkelijken van het aanbod van GMO-vrij veevoer kan de biologische sector ondersteunen. Het besluit tot het tijdelijk opschorten van de importheffingen voor Oekraïne is niet genomen om de import van veevoer te stimuleren, maar om de Oekraïense economie te ondersteunen. Het kabinetstandpunt over dit voorstel staat dan ook los van het streven van het kabinet om mensen aan te zetten na te denken over hun eetpatroon en het aandeel van vlees in het eetpatroon.

De import van veevoeder staat ook los van de invulling van voedselkeuzes van Nederlandse consumenten binnen hun eigen eetpatroon. Het kabinet ondersteunt mensen om gezonde en duurzame keuzes te maken. Dit gebeurt bijvoorbeeld via het Voedingscentrum door voorlichting en concreet handelingsperspectief te bieden voor eetwissels die mensen in hun eigen eetpatroon kunnen doorvoeren. Daarnaast wordt ingezet op het verduurzamen van de voedselomgeving.

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
L. Schreinemacher